

ДИЗАЙН АРХІТЕКТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА

УДК 72.01

О.І. Калініна

Харківський державний технічний університет будівництва та архітектури,
кафедра дизайну архітектурного середовища

СУЧАСНИЙ СТАН ПРОБЛЕМИ ОПТИМІЗАЦІЇ ЖИТЛОВОГО СЕРЕДОВИЩА

© Калініна О.І., 2008.

Розглядається сучасний стан житлового осередку з погляду комфорту.

Consider contemporary condition examine premises point of view.

Постановка проблеми

Відповідно до системної орієнтації архітектурний об'єкт розглянуто не як відокремлену у своїй цілісності одиницю реального світу, що застигла в розвитку, а як систему, що має свою внутрішню структуру й водночас є елементом якоїсь зовнішньої, більшої й складнішої системи. Обраний напрямок дослідження пов'язаний з пріоритетною тематикою кафедри ДАС.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Вивчення цього питання ґрунтувалося на роботах вітчизняних і закордонних фахівців: А.А. Файзієва, Л.П. Авдот'їна, Ю.П. Бондарева, О.К. Кудрявцева, Г.А. Заблоцького, А.В. Кочеткова, Д.Н. Яблонського.

Формулювання мети статті – виявити й вивчити сучасний стан проблеми комфортного житлового середовища.

Результати дослідження

Сьогодні серед соціологів і статистиків немає одноставної думки про нову соціальну структуру суспільства. Відзначаються нечіткість і розпливчастість соціальних меж багатьох соціальних утворень. Їхня фрагментарність, відсутність єдності й розуміння спільних інтересів призводять часом до внутрішньої поляризації. Сформована ситуація якоюсь мірою пов'язана з політикою, що проводиться відносно соціальної неоднорідності суспільства періоду докорінних реформ. Але відсутність на цей момент чіткої стратегічної структури тільки переконує в потребі якнайшвидше її формувати, тому що вона є основою для дослідження рівня життя населення й в економічно розвинених країнах є традиційною до теорії й практики, що постійно розвиваються.

Залежність проєктованого середовища, її просторової організації від вимог, суспільства визначає соціальну обумовленість архітектурної творчості; в основу його повинна бути покладена система наукових знань про людину й суспільство, тих умов життя людей, які треба враховувати в проєкті. “Вивчити будинок для пересічної людини, для всякої “першої ліпшої” людини, – писав Ле Корбюзьє, – це означає знайти й людську основу, людський масштаб, визначити типові вимоги, типове відчуття”. Вивчення “людських основ” стало найважливішим напрямком сучасної архітектурної й містобудівної науки, її змістом [1].

Ті соціальні вимоги, умови, нормативи, які реалізуються в проєкті планування міста, забудови міського району, житлового будинку, квартири повинні розглядатися як прояв загальних закономірностей суспільного розвитку в нашій країні. Соціальні процеси – це процеси динамічні, такі, що розвиваються. Ті стандарти й нормативи, які були загальноновизнаними вчора, сьогодні

можуть виявитися застарілими. Це тим паче варто враховувати в умовах довготермінового планування розвитку міст і районів за термінів проектування 20–25 років. Тому одним з найважливіших завдань, що стоять перед містобудуванням й архітектурою, є завдання соціального прогнозування. На основі вивчення сучасних тенденцій у розвитку людських потреб, матеріальних можливостей суспільства треба визначити, як у перспективі складатимуться соціальні вимоги до організації середовища людського перебування. Різноманіття економічних, демографічних, етнічних, природних матеріальних умов розвитку міст, формування їхньої структури змушує щораз по-новому підходити до вирішення тих самих завдань, і професійна майстерність архітектора багато в чому залежить від того, наскільки глибоко він уявляє собі соціальні, функціональні аспекти архітектури житла.

Звичайно, соціальна структура нашого суспільства в період побудови соціалізму не відповідала повною мірою реальному стану речей. Офіційна статистика не враховувала соціальні прошарки, які не вписувалися в загальноновизнану систему. Однак завдання цього дослідження полягає не в тому, щоб виявити ці групи, а щоби розглянути, як навіть така узагальнена соціальна структура впливала на характер планувальних розв'язків житлових будинків і квартир. Якщо навіть урахувати, що певні верстви населення користувалися пільгами і привілеями, одержуючи житло, питання підвищення якості житлового середовища (крім додаткових метрів житлової площі), функціональної розмаїтості квартир залежно від соціального статусу їхніх власників не розглядалося. До уваги брали середньостатистичного громадянина, що має право на певну кількість квадратних метрів житлової площі в типовій квартирі. Сьогодні Україна відстає в питанні забезпечення населення прийнятним житлом, причому не тільки від розвинених країн, але й від більшості європейських держав колишнього соціалістичного табору.

Аналіз ситуації, що склалася в житловому господарстві, свідчить про потребу здійснити градацію нових потреб і можливостей населення, що змінилися в результаті соціально-економічних перетворень. Радикальні зміни, що відбулися в соціальній структурі українського суспільства, повинні докорінно змінити ставлення до житлової проблеми, коли використання старих методів стає неможливим. Основна складність у цьому процесі сьогодні полягає в тому, що поки дуже важко прогнозувати, як і наскільки швидко соціально структурується суспільство. На думку низки соціологів, цей "...процес буде дуже тісно пов'язаний з економічною структурою суспільства, з динамікою розвитку й взаємодії, секторів і устроїв, що входять у нього. Критеріями їхнього виокремлення можуть бути: технічний рівень, форма власності, спосіб продуктообміну" [2].

Поки ж можна говорити про соціальну кризу й незвичайність сформованої ситуації. Надзвичайно швидке розшарування суспільства супроводжується різким перерозподілом поточних прибутків у короткий термін на користь незначної частини населення [3]. Спираючись на офіційні статистичні публікації, Бюро цenzів США, за даними щорічних поточних обстежень прибутків населення, порівнювані зміни в розподілі прибутків між американськими родинами з різним матеріальним статком відбувалися в США впродовж 20 років, а українці пройшли такий шлях за один рік. Характерно, що цей перерозподіл супроводжувався загальним зниженням рівня життя основної маси населення. Сьогодні перед сучасними дослідниками найгостріше постає проблема розподілу за шкалою соціальної ієрархії.

Необхідно згадати про потребу пошуку нових підходів до розв'язання проблем, що накопичувалися в нашому суспільстві, зокрема, житлової проблеми. Очевидно, що вже неможливо продовжити всеосяжне державне керування житловим фондом. Впровадження ринкових відносин у цьому секторі вимагає уважного ставлення до змін у соціальній структурі суспільства, тому що саме від цих змін багато в чому залежить склад житлового фонду, питома вага тих чи інших типів житла залежно від форм власності на нього, а також функціонально-композиційна розмаїтість планувальних розв'язків на всіх рівнях організації житлового середовища.

Важливо вдосконалювати нормативну базу, потрібну для пошуку типологічного різноманіття елементів житлового середовища; передбачається розглянути зв'язок між: соціально-економічним становищем споживачів, категорією "способу життя", планувальної моделі. Запропонований зв'язок не можна розуміти як тверде закріплення деякої сукупності планувальних розв'язків, що мають специфічні характеристики, за конкретною соціально-економічною групою населення.

Динаміка розвитку соціальних параметрів така, що, становлячи основу різноманіття вимог до формування неоднорідного житлового середовища, вона, проте, не може бути стабільним критерієм для класифікації груп її типологічних особливостей. Але вже тепер ця динаміка, вказуючи на невідповідність інтенсивно формованих нових соціально-економічних стосунків теперішнім застарілим планувальним нормам, є поштовхом для їхнього докорінного методологічного перегляду.

1. *Заблоцкий Г.А. Социология градостроительства: Учеб. пособие. – К.: КИСИ, 1983.* 2. *Баженев Е.С. К вопросу социально-пространственной адаптации городской индивидуальной застройки // Социально-типологические проблемы жилой среды: Сб. науч. тр. – М., 1990.* 3. *Канаева И.Н. Жилая среда: прогнозирование и эксперимент.– В кн. Социальные проблемы архитектуры жилой среды. – М.: 1984.*

УДК 721.011.8

Х.І. Ковальчук, О.І. Ковальчук

Національний університет “Львівська політехніка”,
кафедра дизайну архітектурного середовища

АРХІТЕКТУРНО-ПРОСТОРОВІ ЕЛЕМЕНТИ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ГРОМАДСЬКИХ ЗАХОДІВ І ВИДОВИЩ В ЕПОХУ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ ТА РЕНЕСАНСУ

© *Ковальчук Х.І., Ковальчук О.І., 2008*

Досліджено типи архітектурно-просторових елементів для проведення громадських заходів і видовищ в період від XIV до першої половини XVI ст.

The article is dedicated to research of basic types of architecturally spatial elements for carrying out in performances and spectacles at the period from XIV to first half of XVI c.

Постановка проблеми

Актуальність теми дослідження полягає в тому, що історія майже не зберегла прикладів елементів дизайну середовища середньовічних міст. Однак, документальні зображення зниклих сьогодні елементів, які забезпечували масові видовища у містах, дають змогу хоча би у загальних рисах уявити образ будівель, які існували колись на площах, вулицях міста чи замських майданчиках середньовічної Європи.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Історії та культурі середньовіччя присвячено чимало літературних джерел як суто наукових, так і розрахованих на широке коло читачів.

Монографій та досліджень, присвячених архітектурі середньовіччя та Ренесансу, також не бракує. Проте дуже мало уваги в цих дослідженнях приділено архітектурно-просторовим елементам для проведення різноманітних заходів і видовищ, а саме турнірів, ярмарків, театралізованих дій тощо. Деякі вітчизняні та зарубіжні вчені (А. Дживелегов и Г. Бояджиєв.; Роберт Барллетт; В.І. Проскуряков; Ю.Є. Турчиняк та ін.) розглядали такі елементи в своїх роботах, але опублікований матеріал є розрізненим і фрагментарним. Цілісної картини розвитку архітектурно-просторових елементів для проведення громадських заходів і видовищ в епоху середньовіччя та Ренесансу створено ще не було.

Дослідження виконувалось на кафедрі дизайну архітектурного середовища Національного університету “Львівська політехніка” як магістерська кваліфікаційна робота під керівництвом професора, д-ра арх. В.І. Проскурякова, канд. арх. Х.І. Ковальчук та асистентів кафедри Ю.Л. Богда-